



krajská
knižnica
v žiline

SIEŤ VEREJNÝCH KNIŽNÍC
V ŽILINSKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI
V ROKU

2019

Verejné knižnice v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2019

Krajská knižnica v Žiline v zmysle svojej metodickej pôsobnosti spracovala aj za rok 2019 štatistické údaje za verejné knižnice, ktoré pracovali na území Žilinského samosprávneho kraja. V sumárnych číslach sú zahrnuté štatistické údaje za oblasť verejných knižníc, t.j. štatistické údaje za Krajskú knižnicu v Žiline, regionálne, mestské a pracujúce obecné knižnice.

Pri spracovávaní materiálu sme vychádzali zo štatistických údajov, ktoré nám boli poskytnuté Národným osvetovým centrom v Bratislave, odborom výskumu štatistiky a kultúry. Údaje nám boli poskytnuté sumárne za všetky verejné knižnice v Žilinskom kraji, ale taktiež aj za jednotlivé okresy a v rámci nich aj za obecné profesionalizované i neprofesionalizované knižnice. Údaje boli poskytnuté v zmysle Zákona č. 540/2001 Z.z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov len v sumárnych číslach. Pri mestských knižniciach v Žilinskom kraji sme vychádzali aj zo štatistických údajov, ktoré nám poskytli a zároveň dali súhlas na ich spracovanie a zverejnenie zriaďovatelia knižníc. Pri prepočtoch údajov na 1 obyvateľa kraja alebo okresu sme pracovali s celkovým počtom obyvateľov za celý kraj, resp. okres, a to k 31.12.2019. Štatistické údaje knižnice v meste Turany (vzhlľadom k nižším výkonom) boli zaradené medzi údaje neprofesionalizovaných knižníc Žilinského kraja.

Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2019

- 1 regionálna knižnica s krajskou pôsobnosťou + 6 pobočiek
- 4 regionálne knižnice + 6 pobočiek
- 13 mestských knižníc + 7 pobočiek
- 17 profesionalizovaných obecných knižníc
- 179 neprofesionalizovaných obecných knižníc + 3 pobočky

Spolu 214 pracujúcich verejných knižníc + 22 pobočiek

Tabuľka 1 Verejné knižnice v Žilinskom kraji v roku 2019

Okres	Krajská knižnica	Pobočky	Regionálne knižnice	Pobočky	Mestské knižnice	Pobočky	Knižnice s profesion, knihovníkom	Pobočky	Knižnice neprofes, knihovníkom	Pobočky	Počet pracujúcich knižníc spolu	Počet pobočiek spolu
Bytča	0	0	0	0	1	2	1	0	9	1	11	3
Čadca	0	0	1	1	2	0	6	0	12	0	21	1
Dolný Kubín	0	0	1	0	0	0	1	0	4	0	6	0
Kysucké N .Mesto	0	0	0	0	1	0	1	0	9	0	11	0
Liptovský Mikuláš	0	0	1	1	1	0	1	0	35	0	38	1
Martín	0	0	1	4	1	0	1	0	25	0	28	4
Ružomberok	0	0	0	0	1	4	0	0	20	0	21	4
Námestovo	0	0	0	0	1	0	3	0	11	0	15	0
Turčianske Teplice	0	0	0	0	1	0	0	0	15	0	16	0
Tvrdošín	0	0	0	0	2	1	0	0	9	1	11	2
Žilina	1	6	0	0	2	0	3	0	30	1	36	7
Spolu	1	6	4	6	13	7	17	0	179	3	214	22

1. Knižničný fond

V roku 2019 knižničný fond verejných knižníc Žilinského kraja tvorilo 2 085 152 knižničných jednotiek. Stav fondu sa oproti roku 2018 znížil o 56 153 knižničných jednotiek. Toto zníženie bolo spôsobené stagnáciou piatich obecných knižníc, ktoré štatistický výkaz nevyplnili. Taktiež došlo k úbytku knižničného fondu aj z dôvodu rozsiahleho vyradovania zastaraného fondu. Z celkového knižničného fondu 21 592 knižničných jednotiek tvoria audiovizuálne dokumenty. Ich počet sa v roku 2018 znížil až o 7 609 knižničných jednotiek z dôvodu masívneho vyradovania zastaraných audio dokumentov v Kysuckej knižnici v Čadci. Počet elektronických dokumentov zostal na nízkej úrovni (919 KJ) a ich stav sa zvýšil len o 14 knižničných jednotiek. Prírastok knižničného fondu bol zaznamenaný len v okrese Tvrdošín (+ 1 200), Žilina (+ 906), Námestovo (+ 645) a Turčianske Teplice (+ 213). V ostatných okresoch bol zaznamenaný úbytok knižničného fondu; najviac v okrese Martin (-19 326), Dolný Kubín (-18 925) a Liptovský Mikuláš (-13 801).

V roku 2019 boli **prírastky** knižničného fondu (kúpou aj darom) nižšie oproti predchádzajúcemu roku o 5 378 KJ (- 11 %) a dosiahli počet 42 839 knižničných jednotiek. **Kúpou** do knižníc pribudlo 28 794 KJ a **darom** 13 946 knižničných jednotiek. **Prírastky kúpou** boli oproti roku 2018 **nižšie až** o 4 636 KJ a tvorili 67 % celkových prírastkov.

V **zložení knižničného fondu** verejných knižníc Žilinského kraja prevažovala krásna literatúra pre dospelých, ktorá tvorila 42 % z celkového fondu (875 477 KJ). Fond odbornej literatúry pre dospelých tvoril 27 % (564 837 KJ), fond krásnej literatúry pre deti takmer 26 % (538 848 KJ) a fond odbornej literatúry pre deti tvoril 5 % (105 990 KJ) z celkového knižničného fondu verejných knižníc Žilinského kraja.

Používatelia verejných knižníc v Žilinskom kraji si v roku 2019 mohli požičiavať aj periodiká, keďže knižnice poskytovali svojim používateľom **959 titulov periodickej tlače**, čo bolo oproti roku 2018 o 19 titulov periodík viac.

Takmer 60 % fondu, t.j. 1 240 385 knižničných jednotiek je spracovaných v automatizovaných systémoch knižníc a podstatná časť spomínaného fondu je pre používateľov prístupná aj online prostredníctvom elektronických katalógov knižníc.

2. Výpožičky

V roku 2019 bolo vo verejných knižniciach Žilinského kraja zrealizovaných 2 605 914 výpožičiek, čo bol v sledovanom roku oproti roku 2018 pokles o 52 657 (- 2 %). Veľký pokles výpožičiek bol zaznamenaný pri krásnej literatúre pre dospelých (- 37 979, t.j. - 3,50 %). Mierne poklesli aj výpožičky odbornej literatúry pre deti (- 5 585, t.j. - 4 %), odbornej literatúry pre dospelých (- 10 491, - 2 %) a opäť poklesli aj výpožičky periodík (- 5 829, - 1 %). Nárast výpožičiek bol zaznamenaný len pri krásnej literatúre pre deti (+ 7 227, + 1,4 %). Vysoký počet výpožičiek (takmer 29 %, 748 819) bolo zrealizovaných prezenčne v priestoroch knižníc. Na úrovni obecných knižníc bol v roku 2019, zaznamenaný pokles výpožičiek (- 14 757, - 5 %), a to pri všetkých druhoch literatúry. Zaznamenaný bol len nárast medziknižničných výpožičiek (+ 127).

Pri prepočte výpožičiek na počet používateľov v roku 2019 si každý zaregistrovaný používateľ vypožičal priemerne 45 knižničných dokumentov. Verejné knižnice Žilinského kraja formou **medziknižničnej výpožičnej služby** z iných knižníc Slovenska pre svojich používateľov vypožičali 4 086 dokumentov a na požiadanie iným knižniciam zapožičali 541 knižničných dokumentov. Medziknižničnú výpožičnú službu poskytujú všetky regionálne knižnice a 7 mestských knižníc (Bytča, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Hrádok, Námestovo, Ružomberok, Trstená, Tvrdošín). V roku 2019 **medziknižničnú výpožičnú službu**

zabezpečovali aj niektoré obecné knižnice, ktoré na základe požiadaviek svojich používateľov zabezpečili z iných knižníc 457 knižničných dokumentov.

3. Používatelia knižníc, návštevníci, podujatia

V roku 2019 sa do verejných knižníc Žilinského kraja **zaregistrovalo 58 427 používateľov**, čo bolo, rovnako ako v roku 2018, 8,45 % z celkového počtu obyvateľov Žilinského kraja. Oproti roku 2018 sa ich počet mierne zvýšil (+ 56). Takmer všetky okresy si počty používateľov udržali na podobnej úrovni ako v roku 2018, mierny pokles používateľov bol zaznamenaný len v okrese Dolný Kubín (- 119), Námestovo (- 62) a Žilina (- 40). Výrazný nárast používateľov do 15 rokov bol zaznamenaný v okrese Žilina (+ 676). Na úrovni mestských knižníc sa počet používateľov zvýšil o 26, no v obecných knižniciach používatelia poklesli o 285. Výraznejšie používatelia obecných knižníc poklesli v okrese Žilina (- 318), Liptovský Mikuláš (- 119) a Námestovo (- 63). Na úrovni obecných knižníc nárast používateľov bol zaznamenaný v okrese Tvrdošín (+ 96), Turčianske Teplice (+ 48), Čadca (+ 44) a Martin (+ 38).

Pri výpočte percenta používateľov z počtu obyvateľov sme brali do úvahy celkový počet obyvateľov Žilinského kraja (691 536), t.j. počet obyvateľov nielen tých obcí a miest, kde knižnica služby poskytovala. Rovnako aj pri výpočte percenta používateľov v jednotlivých okresoch sme pracovali s aktuálnymi sumárnymi počtami obyvateľov jednotlivých okresov.

V okresoch, kde knižničné služby poskytuje regionálna knižnica, percento používateľov z počtu obyvateľov bolo vyššie ako v okresoch, kde knižničné služby poskytujú len mestské a obecné knižnice. Najvyššie percento používateľov z počtu obyvateľov bolo v okrese Čadca (10,17 %) a v okrese Žilina (10,09 %), vysoké percento však dosiahol aj okres Kysucké Nové Mesto (9,63 %), kde dlhodobo vysoké percento používateľov z počtu obyvateľov dosahuje mestská knižnica v okresnom meste. Pomerne vysoké percento používateľov dosiahol aj okres Dolný Kubín (9,50 %). Nižšie percento používateľov z počtu obyvateľov dosiahol okres Námestovo (4,56 %), Tvrdošín (5,02 %) a Turčianske Teplice (5,91 %). V okrese Ružomberok a Liptovský Mikuláš bolo percento používateľov z počtu obyvateľov takmer na rovnakej úrovni 7,43 a 7,68 %, rovnaké bolo aj v okrese Bytča 7,68 %. Z celkového počtu používateľov verejných knižníc Žilinského kraja deti do 15 rokov tvorili až 42 % (24 554) používateľov. **Najvyššie percento detských používateľov z celkového počtu používateľov** bolo aj v roku 2019 zaznamenané v okrese Bytča (67,63 %) a najnižšie v okrese Ružomberok (36,73 %), Dolný Kubín (37,27 %) a Čadca (39,63). Vysoké percento detských používateľov z celkového počtu používateľov bolo zaznamenané aj v okrese Námestovo (59,71 %). Okres Turčianske Teplice zaznamenal nižšie percento (41,75 %), rovnako aj Žilina (40,70 %), Tvrdošín (40,04 %), Kysucké Nové Mesto (40,10 %), Martin (41,02 %) a Liptovský Mikuláš (40,26 %).

V roku 2019 verejné knižnice v Žilinskom kraji navštívilo spolu **892 666 návštevníkov** a v sledovanom roku bolo v knižniciach Žilinského kraja zrealizovaných **5 814 podujatí** (+ 249 oproti r. 2018). Z celkového počtu podujatí 18 %, t.j. **1 071 podujatí**, bolo zameraných na **informačnú výchovu používateľov**. Mestské knižnice v Žilinskom kraji zrealizovali až 862 podujatí (z toho 217 informačných príprav) a ich počet oproti predchádzajúcemu roku narástol o 70 podujatí. Počet podujatí obecných knižníc v Žilinskom kraji (849) zostal na podobnej úrovni ako v predchádzajúcom roku. Z uvedeného počtu podujatí obecné knižnice zrealizovali 396 informačných príprav, čo bolo o 46 viac ako v roku 2018.

4. Informačné technológie, internet a knižnice

Sumárny výkaz štátneho štatistického zisťovania za oblasť verejných knižníc Žilinského kraja nám podáva informácie o tom, že v roku 2019 **prístup na internet** v priestoroch knižníc poskytovalo 115 knižníc, čo je 54 % zo všetkých pracujúcich verejných knižníc kraja. V knižniciach kraja bolo v roku 2019 k dispozícii **202 počítačov s prístupom na internet** a 76 knižníc umožnilo svojim používateľom **pripojenie wifi** vo svojich priestoroch, čo predstavuje 35 % knižníc. Pripojenie na internet prostredníctvom wifi poskytovalo aj 61 obecných knižníc.

Vlastnú webovú stránku, ktorú v priebehu roka 2019 navštívilo 242 769 online návštevníkov prevádzkovalo 32 verejných knižníc. **Informácie o službách knižnice** na svojej webovej stránke alebo na webovej stránke svojho zriaďovateľa **zverejnilo len 130 knižníc**, čo je 60 % zo všetkých verejných knižníc kraja. Tento údaj potvrdzuje nízku propagáciu knižníc v online priestore, čo môže byť jedným z dôvodov klesajúcej návštevnosti verejných knižníc.

Využívanie **elektronického katalógu kníh (online katalógu)** svojim používateľom umožnilo 23 knižníc. Z 13-ich mestských knižníc v Žilinskom kraji, vlastnú www stránku prevádzkovali 3 mestské knižnice. Ostatné mestské knižnice zverejňovali informácie o svojich službách na webovej stránke svojho zriaďovateľa. Vyhľadávanie kníh prostredníctvom elektronického katalógu kníh, ale aj ďalšie online služby (predĺženie výpožičiek, rezervácie kníh, upomienky a i.) poskytovalo 11 mestských knižníc.

5. Finančné hospodárenie verejných knižníc v Žilinskom kraji

Príjmy verejných knižníc Žilinského kraja dosiahli v roku 2019 čiastku 3 957 229 €, čo bolo o 454 548 € (+ 11,5 %) viac ako v roku 2018. **Transfery od zriaďovateľov na činnosť verejných knižníc** v Žilinskom kraji sumárne stúpili o 460 568 € (+ 12,4 %) a dosiahli čiastku 3 725 117 €. Transfery na činnosť regionálnych knižníc z rozpočtu Žilinského samosprávneho kraja boli vo výške 2 165 700 € a oproti roku 2018 stúpili o 277 930 € (+ 12,8 %). Transfery z rozpočtov miest a obcí boli vo výške 1 144 983 €. Výška týchto prostriedkov bola oproti predchádzajúcemu roku 2018 vyššia o 109 387 € (+ 9,6 %). **Granty**, ktoré knižnice v roku 2019 získali z rôznych zdrojov boli vo výške 341 368 €. Grantové prostriedky boli v prevažnej väčšine poskytnuté Fondom na podporu umenia a Ministerstvom kultúry SR a ich výška predstavovala čiastku 336 900 €. V roku 2019 Fond na podporu umenia podporil projekty verejných knižníc v Žilinskom kraji, ktoré boli zamerané na nákup kníh, na zabezpečenie podujatí výchovno-vzdelávacieho charakteru, ale aj doplnenie a výmenu interiérového vybavenia knižníc. **Tržby** za knižničné činnosti, ktoré sa každým rokom znižujú, dosiahli výšku 141 618 €. Aj v roku 2019 sa oproti roku 2018 znížili, a to o 3 112 €. Náklady na činnosť verejných knižníc boli v roku 2019 3 756 825 € a táto čiastka bola vyššia oproti predchádzajúcemu roku o 295 642 €. Nárast celkových nákladov bol spôsobený aj opätovným nárastom mzdových nákladov zamestnancov knižníc, ktoré vzrástli o 183 144 €. Celkové mzdové náklady verejných knižníc Žilinského kraja dosiahli výšku 1 811 181 €.

6. Prostriedky na nákup knižničných fondov

Verejné knižnice v Žilinskom kraji v roku 2019 získali **knižničný fond formou kúpy vo výške 299 929 €** a tieto prostriedky boli takmer na úrovni predchádzajúceho roka. Grantové prostriedky na nákup knižničného fondu z FPU získali všetky regionálne knižnice, prevažná časť mestských knižníc a niekoľko desiatok obecných knižníc. Finančné prostriedky vynaložené na nákup knižničného fondu v prepočte na 1 obyvateľa boli v roku 2019 na rovnakej úrovni ako v roku 2018 a dosiahli výšku 0,43 €.

7. Zamestnanci knižníc

Podľa sumárneho štatistického výkazu za verejné knižnice v Žilinskom kraji, vo verejných knižniciach Žilinského kraja pracovalo v prepočítanom stave v roku 2019 177,80 zamestnancov, čo bolo o 4,46 zamestnanca menej ako v roku 2018. Z toho 142,54 zamestnancov vykonávalo odborné knihovnícke činnosti. Na plný úväzok pracovalo 136 zamestnancov a dohodu o práci vykonávanú mimo pracovného pomeru uzavrelo 104 zamestnancov. V sumárnom výkaze bolo vykázaných aj 63 dobrovoľníkov – knihovníkov, ktorí vykonávali čiastkové úväzky alebo pomáhali pri realizácii knižnično-informačných služieb, a to bez nároku na odmenu.

Názov: Sieť verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji v roku 2019

Vydala: Krajská knižnica v Žiline

Zostavila: Mgr. Božena Sobolová

Rok vydania: 2020

Počet strán: 5 + 11 tabuliek

Počet výtlačkov: 10 ks

Vydané pre vnútornú potrebu verejných knižníc v Žilinskom samosprávnom kraji.